

Posudek rigorózní práce

Mgr. David PROCHÁZKA, „*Býti osudu k dispozici. Život českého lékaře a politika Emanuela Engla (1844-1907)*“, Praha 2010.

Rigorózní práce Mgr. Davida Procházky vznikala původně jako práce diplomová obhájená na univerzitě v Pardubicích. Jejím tématem se stal život ve své době mimořádně významného leč dnes pozapomenutého českého lékaře a zejména politika Emanuela Engla (1844-1907). Životní osudy E. Engla představují mimořádně zajímavý a v řadě ohledů přitom netypický příklad českého intelektuála na pozadí dozrívajícího procesu české národní emancipace. E. Engel pocházel z intelektuálně založené rodiny pražského lékaře a univerzitního profesora, ale už jen kvůli předčasnému otcovu úmrtí na E. Engela měla mimořádně formativní vliv jeho matka J. Engelová pocházející ze staropražského měšťanstva a pohybující se již ve 40. letech 19. století v prostředí českých vlastenců. Mimořádně zajímavé přitom je, že právě J. Engelová v pozdějších letech (50. a 60.) v Praze vedla jeden z mála významných společenských salónů, kde se i v době neoabsolutismu scházela celá řada představitelů české vlastenecké elity (mj. F. L. Rieger či muzejní knihovník J. A. Vrtátka). Není proto asi divu, že právě toto prostředí zásadním způsobem formovalo názory a postoje mladého E. Engla, který se již koncem 50. let v době svých gymnasiálních studií angažuje v počínajícím protestním hnutí českého studentstva a stává se tak i předmětem policejního vyšetřování a sledování (skandál kolem tzv. Schillerových oslav německými studenty v Praze).

Po gymnasiálních studiích E. Engel pokračoval v rodinné tradici, vystudoval medicínu a nastoupil ve všeobecné nemocnici na Vinohradech coby sekundář. Medicína sice E. Engla zajímala a oslovovala celý život, daleko více jej však přitahovalo české kulturně-politické hnutí 60. a 70. let. Možná překvapivě se proto literárně angažuje mezi Ruchovci a dalšími literárními skupinami té doby. Ještě více však Engela láká cestování a poznání života jak západoevropských měst (např. Paříž), tak dalekého Ruska. Svoje cestovatelské touhy proto v 70. letech realizuje jak v Rusku, na Kavkaze, tak v Paříži a jinde v Evropě coby společník, vychovatel a lékař v rodinách zámožných ruských statkářů. Současně se však v cizině snaží angažovat v kulturních aktivitách českých menšin v cizině, zejména v Paříži, kde se na jistý čas stává zřejmě duší tzv. České

besedy, spolku převážně dělnického a řemeslnického. Snad právě poznání tohoto prostředí, lékařská etika a vštípená filantropie přispějí k tomu, že i v pozdějších letech bude E. Engel coby mladočeský politik prozrazovat výrazné sklony k sociálně orientovaným politickým krokům. Již koncem 70. let E. Engel – mj. k nelibosti svého příznivce F. L. Riegera – ovšem projevuje sklony k osudu snad nejlépe vystihnutelemu příslovím „devatero řemesel, desátá bída...“. Zralý muž s bohatými zkušenostmi avšak bez pevného zázemí se vrací do Čech a otevírá lékařskou praxi v maloměstském Benešově. Kromě praxe se okamžitě stává duší zdejší české společnosti, vede místní Sokol a především zakládá liberálně orientovaný lokální list Hlasy od Blánika, který si mezi krajinským tiskem rychle vydobude respektované postavení a Engel jej, ač s finančními ztrátami, bude vydávat celé čtvrtstoletí. Benešov, spojený i s osobním zármutkem (krach připravovaného sňatku s dcerou K. Drahotína Villaniho), však byl Engelovi evidentně příliš malý. Navíc jej lákala obnovená aktivita české politiky. S Riegrovým souhlasem proto získá nejprve zemský mandát, posléze – proti Riegrově vůli – i mandát říšský.

V krizi kolem tzv. drobečkové aféry se Engel přidal k mladočechům a záhy se stal hlavou české poslanecké delegace 90. let. Jako relativně umírněný a konsensuální člověk dokázal nejen integrovat heterogenní směry v mladočeské poslanecké delegaci a v pražském výkonném výboru strany, ale koncem 90. let si získal i důvěru panovníka, který si opakovaně vyžádal jeho politickou konzultaci (Badeniho krize). Politik E. Engel však odkrývá i dosud málo známou tvář české politiky, a tou bylo nedostatečné finanční zajištění jejích reprezentantů. Jako politik nedokázal sebe a ani svoji manželku uživit, obtížně proto politickou kariéru kombinoval s praxí lázeňského lékaře v Karlových Varech, kde opětovně podporoval místní českou komunitu. Východiskem ze svízelné situace byl odchod z politiky (1900) a nakonec i život ve zjevném nedostatku. Vdova Engelová nakonec s podporou samotného císaře získala k provozování c.k. trafiků v Holešovicích!

D. Procházka ve své svižně a čtivě psané práci dokázal vybrat a analyzovat všechny podstatné okamžiky Engelovy životní dráhy a přitom se soustředit nejen na témata formujícího jeho charakter, názory a postoje, ale především jeho profesní kariéru (zejm. tu politickou). Stranou nezůstaly ani četné peripetie osobního života, které se tak v podstatě poprvé dostávají v Procházkově práci na veřejnost. D. Procházka ve své práci uplatnil především biografickou metodu, kterou opřel o poměrně rozsáhlý archivní výzkum (úřední i soukromé fondy) a dokázal tak Engelově biografii propůjčit celou

řadu dimenzí. Práci považuji za velmi zdařilou a přínosnou pro poznání politických, kulturních a sociálních dějin české společnosti 2. poloviny 19. století. O tomto faktu svědčí i to, že části této práce byly publikovány v odborném tisku. Drobné nedostatky, odrážející např. aktuální změny v českém archivnictví – odkazování na dnes již „neexistující“ Státní ústřední archiv – přitom nepadají na váhu.

Rigorózní práci D. Procházky doporučuji k obhajobě.

V Berlíně 4. 11. 2010

PhDr. Luboš Velek, PhD.

školitel